

Anton Hykisch

BEZHĻAVÝ ČAS

HISTORICKÝ ROMÁN
O STŘEDNÍ EVROPĚ V DOBĚ
FRANCOUZSKÉ REVOLUCE

HOST

Copyright © Anton Hykisch, 2022
Cover pictures by Ruediger Rau and Piotr Wytrazek /
Shutterstock.com and by Patrick Guenette / Alamy Stock Vector
Map © Anton Hykisch and Peter Hykisch
Translation © Miroslav Zelinský, 2023
Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2023
(elektronické vydání)
Kniha vyšla s finančnou podporou Komisie SLOLIA,
Literárne informačné centrum, Bratislava

ISBN 978-80-275-1643-8 (PDF)
ISBN 978-80-275-1644-5 (ePUB)
ISBN 978-80-275-1645-2 (MobiPocket)

1.

Slabost silných

Březen 1790. Noc. Centrem Vídně od Burgu krácejí dva muži v kapucích. Měsíc v úplňku ozařuje kruhové Michalské náměstí. Muži projdou opuštěným prostorem a zamíří do ulice Kohlmarkt. Na rohu se zastaví, něco si šeptají, jeden muž se otočí a nejistým krokem se vrací zpět. Druhý jde dál. Zastaví se před vysokým nájemním domem. Před masivní branou se rozhlédne a z pláště vytáhne velký klíč. S námahou bránu otevře, panty zaskřípou a muž vejde do chodby. Opatrně těžká vrata přivře, obklopí ho tma a ticho. Těžce dýchá. Hmatá v kapse, vytáhne svíci a křesadlo. Plamen se ustálí a muž se svíčkou v ruce vystupuje po schodišti s kovaným zábradlím.

„Blíž. Blíž, prosím... Ještě blíž,“ šeptala, přimhouřila oči, ale nic necítila. Trochu se nadzvedla a přikryla se do půl pasu. „Je mi zima, drahý,“ dodala. Pootevřela oči, podívala se nahoru. Přišel. Krásné plné rty, panovačná brada, hezká tvář. Muž nerozhodně stál u komody, potahoval si noční košili, ušklíbl se, snad si uvědomil, že vypadá trochu komicky, popošel blíž, pod koberečkem zavržala dřevěná podlaha, bělostná postel rozložitá jako náměstí, batist se zaleskl v pásu měsíčního svitu. Muž byl ještě zadýchaný z tolika schodů. Na chvíli zapochyboval sám o sobě. Už v mládí si přesně určil pravidla života, záměry a průběh každého dne a každé noci a díky tomu dosáhl všeho, téměř všeho, co si umínil. Jsem opravdu dnes v noci v nájemním domě na Kohlmarktu? Nezdá se mi to? Opravdu jsem v tomto bytě, který zabírá skoro celé patro? Co mám dělat? Opravdu jsem to chtěl? Opatrně udělal krok k posteli. Zamhouřil oči, pak je váhavě pootevřel, jako když otevíráme porcelánovou skříňku

s kandovaným ovocem. Ano, je tady, jsem nad ní, ona se hýbe, dýchá, je na dosah. „Jsem tady, ano, čekám. Blíž, blíží, prosím. *Caro Pietro...*“ Vztyčila se téměř v hněvu, stihl si zapamatovat jen dvě plně ozářené polokoule a úžlabinu, vzrušení už se nedalo zadržet, žena ho strhla na sebe a už se stal vězněm, žalárníkem, násilníkem, dobyvatelem, ne, ne, ne, už se nedá odolat, všechno jde mimo nás, mimo plán, dvě těla jsou napjatá k prasknutí, drobné překážky, nesrovnalosti hravě zdoláváme, blíží, ještě blíží, do sebe, ano, na ostří nože, bodnutí dýkou. „Zůstaň, prosím, zůstaň! Tak, ano, tak... bez pohybu. Drahý Pietro.“ Tedy zůstanu uvnitř, nepohnu se, protože to tak chceš. „Milá, drahá Livie... *mia carissima amata...* Jsem unavený.“

„Úžasně! I já... *sono stanca.*“

Vypjal se jen na chvíli, potom se znovu vrátil. Blíž, blizoučko k ní. Měsíc se o kousek posunul, svítil na komodu s flakony. Noc nekončila, jen pokračovala.

Kdoví jak dlouho dřímal. Hlas se jí třásl chladem.

„Nikdy si nezvyknu na kamna. Ve Florencii jsme je nepotřebovali.“

Protřel si oči. Livia ho hladila po kudrlinách.

„V naší říši není teplo samozřejmostí. Sluha musí přiložit silnější polena. Aby ohniště vydrželo i po půlnoci. Jinak je všechno v pořádku, *bellissima?*“

„Rodiče jsou spokojení. I bratři. Jsem vám nesmírně vděčná.“ Zlehka se přesunula na druhou stranu a docela nesmyslně mu líbala hlavu. Styděl se, že není dost oholený.

„Měl bych jít. Mám tolik práce. Dřu jako kůň.“

„Ne, prosím! Ne!“

„Tady na severu je všechno jinak.“ Chtěl Livii říct, že ona nechápe tíhu břemene těchto dní, ale nechtěl ji urazit.

„*Pietro, carissimo*, byl jste někdy zamilovaný? Vážně, opravdově?“

„Byl. Velmi dávno.“

„Byla hezká? Prosím, povídejte!“

„Maďarky jsou hezké.“ Viděl před sebou štíhlou, křehkou ženu. Ne, víc neřekne. Zemřela mladičká, měla něco s plícemi. Kolik let od té doby uplynulo? Dvacet? To ještě žila naše nezlomná Marie Terezie. A my, dva nejstarší bratři, jsme byli předurčení k vyšším cílům. Mě chtěla matka vidět jako církevního hodnostáře. Starší bratr měl být spoluvládce. Oba jsme byli zamilovaní. Josef získal mysticky krásnou Italku Isabelu. Já jsem byl blázen do hraběnky Erdódy. Dvorské pikanterie. Oba jsme byli pohlceni bezhlavou touhou. Josefovi matka povolila. Mně ne. Žádná bezvýznamná hraběnka z rebelantských Uher. Čeká tě infantka španělského krále. Jen o půl druhého roku starší než ty. Marie Luisa je hezká, viděli jsme portrét. Bude se ti líbit. Budeš šťastný. Povzdechl si, přemýšlel, jak se dostat k hodinkám na stolku. V okně odlesk měsíčního svitu. Kolik hodin zbývá do svítání? Rozbolela ho hlava. Mám tolik práce. Zavrtěl se. Marie Luisa se ukázala být skvělou partnerkou. Paní matka měla pravdu, jako vždy. Prožívám přímo harmonické manželství. Milovat se s takovou ženou je nejen rozkoš, ale také dědičná výhoda, uznání matky, rodu, dynastie i občanů. Neboť i v našem století (opatrně ho nazývají stoletím osvícenství) stále není hanbou plodit děti a zaplavit zemi. Urození rodem stále soutěží v počtu dětí s miliony bezejmenných chudáků. Opravdu bych měl jít, budu u pracovního stolu nevyspalý... Šestnáct dětí, to je lidský nástroj Božího plánu, dvanáct chlapců a čtyři dívky. Tak se má žít, lidský rod, societa nesmí zahynout ani na nejvyšší příčce pyramidy, těsně pod nebem.

„Rozumím, drahý. I v jiných národech mohou být hezké ženy.“

„Livia, *carissima*...“

Na co teď naráží? Na tu rozšafnou, bláznivou lady Annu Cowper? *Mylady*... Ach, Livia ještě netuší, že jsem na nehostinný sever přivedl další Florentanku. Kdy se dozví, že je zde Madeleine Bianchi, komorná z paláce Pitti? Ale i tak Livia zůstává první a nejmilejší.

Odpoledne před čtyřmi lety v Pise. Arogantní studenti v místním divadle vypískali nadanou balerínu, Výsosti, jako vážený občan města a starostlivý otec jsem terčem posměchu lůzy. Urážet umělce znamená urážet elitu národa, že. Signorina *Raimondi*, moje dcera, je tady se mnou. Předstup, Livie, před osvíceného velkovévodu! (Jsme obětí skandálu, Výsosti, žádám satisfakci.) A tak se slečna Livia Raimondi stala součástí mého života, stále milá a ochotná, tichá členka rodiny.

Livia jako by na chvíli usnula. Muž se opatrně vymanil z jejího objetí, spustil nohy na zem a snažil se potmě najít teplé spodky. Byl stále nervóznější. Udýchaně si navlékal kousky složité garderoby. Kam jsem položil paruku? Ne, přišel jsem bez paruky, pohladil si pravé kudrny stočené po obou stranách hlavy. Vtom se měsíční nocí rozlehl náznak pláče. Strnul. Livia vyskočila z lůžka.

„Proboha, to je Luigi!“

Chvíli naslouchala, ale dětský vzlyk zanikl, utopil se v březnové noci. Až po chvíli si vydechla, obrátila se k muži: „Asi zlý sen... Žádné strachy. Je u něj moje matka... Drahý, neodcházejte prosím!“ Pietro Leopoldo se pohnul a pokračoval v oblékání. „Nehcete ho vidět? Je tak rozkošný.“ Dvouleté děti jsou opravdu roztomilé. Zavřel oči a uviděl před sebou desítky dětských ruček, nožiček, zadečků. „Podobá se vám, *carissimo*.“ Pak polohlasem mluvila jakoby pro sebe. Vzpomínky na teplý jih a šlechtnost velkovévody Pietra Leopolda se mísily s obrazy půvabného paláce na rohu Piazza San Marco ve Florencii, jeho tichého nádvoří, ve stínu morušovníků se oba sklánějí nad plodem své lásky, omamné podvečery v hale, velkovévoda zařídil dům signory Raimondi do posledního koutku podle svého vkusu, osobně vybral obrazy, knihy, vázy a hodiny. Livia se ohlédla, Pietro Leopoldo už byl oblečený, ucítila jehličky ranního mrazu. Prokletý sever. Namísto paláce zalitého sluncem temný byt v nájemním domě kdesi v mrazivé Vídni. Co mě tady čeká?

„Luigi, ano, náš Luigi!“ obrátil se s úsměvem na Livii. „Dostane všechno, co potřebuje. Poskytnu mu zákonné jméno, přiměřenou

výchovu, titul, úřad u našeho dvora.“ Zapínal si vestu a trápil se s nákrčníkem. „Promiň, *carissima*, už musím jít.“

Livia vyskočila, spěšně vklouzla do županu. Opravdu se nemusí obávat?

„*Lei è molto gentile*,“ zašeptala, když obešla široké lůžko. Vtom Pietro Leopoldo zavadil loktem o stolec a shodil knihu. Zvedl ji.

„Ach! Pierre Choderlos de Laclos! *Nebezpečné známosti*. Ty čteš takové šílené romány?“

„Nevím... já ne. Můj bratr...“

„Drahá přítelkyně! Ďábelské svádění, milování jako neustálá zrada. Vikomt de Valmont a markýza de...“

„Markýza de Merteuil,“ doplnila bázlivě.

Temná silueta Pietra Leopolda naproti oknu, za nímž začíná svítat. Přízrak. Otrásla se.

„To přece není náš případ, Livie! Žádné francouzské erotické hrátky! My nezabíjíme nemanželská dítka. My jsme... my máme přítelkyně, tedy... přítelkyni, že? Pokud jsme zhřešili, můžeme se vyzpovídat. A tak i činíme.“

Vtlačil Laclosovy *Nebezpečné známosti* na policičku mezi *Následování Krista* od Tomáše Kempenského a Fénelonův spis o výchově mládeže ženského pohlaví.

„Mimochodem, ten Laclos. Zchudlý šlechtic, zmoohl se na jediný román. Teď se dal na politiku. Je poslancem v tom jejich revolučním sněmu.“ Mezi flakony na komodě nahmatal své hodinky, stříbrným řetízkem převrhl několik lahviček. Ta vůně! Vložil hodinky do kapsy, řetízku upevnil na pozlacený knoflík. „Abych nezapomněl, *carissima*, za několik týdnů přicestuje i moje budoucí arcivévodkyně s dcerami. Nebuď překvapená, když od ní dostaneš... ehm... pozvánku do Burgu na čaj.“ Odkášlal si. „Marie Ludovika — jak nyní Rakušané Marii Luisu překřtili — projevila k tobě náklonnost už tam na jihu.“ Chtěl dodat, že Marie Luisa přijala pomoc Livie Raimondi při plnění náročných manželských povinností vděčně, zejména po posledních dvou bolestných potratech.

Chápvavý úsměv na Liviině tváři učinil jakoukoli poznámku o náklonnosti osvícené infantky zbytečnou. Takže jen dodal: „Naše čtyři děvčata se na tebe mimořádně těší.“

„Jste opravdu velmi šlechetný, drahý;“ začervenala se Livia.

Naklonila se nad široké lůžko a urovnávala peřiny. Nad ním visela rozměrná olejomalba. V kruhu roztomilých dětí stojí Pietro Leopoldo s rukou na rameni zářící Marie Luisy.

Dveře ložnice v bytě na Kohlmarktu tiše zaklaply.

Muž, celý prochladlý, přeběhl přes Michalské náměstí k Hofburgu. Na dlažbě rachotily káry zelinářů a mlékařů. Do ulic vyšli i první zametači. Vídně se dotklo studené březnové slunce. Čeká mě namáhavý den. Dřu jako kůň.

„Z procházky, Vaše Veličenstvo?“ salutoval vzorně strážce u brány.

„Ano.“

Prošel do chodby, kde už dal odstranit necitlivá zabeďnění, kterými císařský palác pokazil jeho nešťastný zesnulý bratr.

Nejprve ho čeká nevyřízená korespondence do všech koutů Evropy. Ale nejdříve napíše ubohé sestře Mimi, která s nemocným manželem už třetí měsíc trčí ve vyhnanství, neboť povstalci se zmocnili Bruselu a vyhlásili samostatnost Spojených belgických provincií. Všechno se dalo do pohybu, do bezhlavého pohybu.

2.

Bratr Livius se musí rozhodnout

Pod pláštěm noci v předjaří roku 1790, v přetopeném pokoji v nejjižnějším cípu habsburského mocnářství, se trápil jiný muž. Seděl za pracovním stolem osvětleným olejovou lampou s parádním zeleným stínítkem a hleděl na mapu Sremské župy na samém konci území označeného jako Slavonie. Okna jeho bytu v křídle župního domu v městečku Vukovar hleděla přímo na Vodní věž a budovy přístaviště podél Dunaje. Široký veletok na severu tvořil hranici. Nad Dunajem rovinatá Báčka, úrodný kraj, součást Uherského království. Mapa byla jasná: Sremská župa je podélně položená nudle na jihu ohraničená třemi řekami: ze severu se v ohybu Dunaje od západu vlévá Dráva, zatímco jižní hranici župy tvoří klikatá Sáva, která se s Dunajem spojuje až u Bělehradu.

Mapu pokrývaly archy hustě popsaného papíru. Roční zpráva místodržitelství ve Vídni o situaci ve Sremské župě, na bývalé vojenské hranici podél Osmanské říše. Župní písař musí udělat opis, aby nám zůstal doklad do archivu. Není zpráva příliš dlouhá? Nutil se znovu číst archy zaplněné německým rukopisem, ale hluk zvenčí sílil a začínal být nesnesitelný. Ozvaly se také první výbuchy. Trhl sebou, vymotal se z deky, vyskočil z křesílka a vrhl se k oknu. Ano, randál se nesl zleva, od zámku Eltz, téměř všechna okna zámeckého areálu svítla, zase prásk, výbuch jako z děla, snad nezaútočili Turci? Ne, vždyť jsou daleko, je příměří. Sprška zářivých jisker pokryla celé francouzské okno. Ohňostroj? Znovu střelba jako z pušek. Přiběhl k pracovnímu stolu a popadl měděný zvonec.

Ve dveřích se objevila shrbená žena se zarudlou tváří, v rukou košík s polínky. Byla to zahradníková manželka.

„Už jdu, osvícený pane, právě jsem chtěla přiložit.“

„Co je to tam venku za randál, Demáková?“

Žena došla k vysokým kamnům a složila polínka do kovového stojanu.

„Nevím, osvícený pane. Tam,“ nejistě ukázala nalevo k zámku, „panstvo, velkomožní se baví. Vždyť ráčejí vědět... jako vždycky. Je masopust.“

Ozval se i zpěv, hulákání z rozlehlých nádvoří, od koníren a stájí. Nejasné výkřiky, možná chorvatština, maďarština, snad i němčina. Vojáci? Podomci? Sluhové, koňáci?

Zahradnice Demáková se s prázdným pleteným košíkem šourala ke dveřím.

„Měli by sedět v teple, pane, nebo je zimnice znovu popadne za krk. Nepamatují se? Nechtějí umšlág? Nebo jim doliju lipového čaje? Musejí na sebe dávat pozor, Panenko Maria!“

Ohňostroj znovu ozářil velké okno. K čertu! Oslepen od něj odstoupil.

„Nic nepotřebuji! Zmizte, Demáková!“

Pokoušel se číst svůj elaborát, ale nešlo to. Do hluku ulice zaznělo bouchání na bránu. Co dělá zahradník Demák, kde je kuchařka? Proč nejdou k bráně? Asi chrápou nebo popíjejí, jako by ucítil závan rakije.

Ve dveřích se zjevil vysoký chlap v chorvatském slavnostním prošívaném kabátci červené barvy, odstrčil Demákovou a vřítit se do pokoje. Roztáhl náruč.

„Bratře Livie! Jak jsem rád, že jsem vás zastihl.“

Sevřel zesláblého hostitele v pevném objetí.

„Pane... tedy bratře Oktaviáne,“ zakoktal překvapeně. „Kde se tady berete, drahý amice?“

„U hraběte Eltze, bratře Livie, tam jsme... tam jsou všichni. Oslavujeme... někteří. Někteří zaháníme žal.“

S rachotem si přitáhl židli, rozepnul červený plášť, posadil se. Počkal, až zahradníková žena opustí místnost, naklonil se nad pracovní stůl, přimhouřil oči a zašeptal:

„Přišel jsem vás varovat, bratře Livie! Situace se vyostřuje! Měl byste se stáhnout do bezpečí!“

„Nerozumím, pane... bratře Oktaviáne.“

„Jsou tam všichni,“ mávl rukou směrem k zámeckému areálu Eltzových. „Hodnostáři župy, přátelé z celé Slavonie, z Požehy, ze Záhřebu. Magnáti. Všichni ti nejdůležitější. Hrozí vám nebezpečí, drahý Livie.“

Livius vstal od map a papírů. Přešel k vysokému sekretáři a vytáhl láhev s vinětou.

„Vukovarské. Sbírá medaile až z Francie. Dáme si.“

Nalil a oba se spěšně napili.

„Francie, ano, Francie je v tom,“ řekl šlechtic zvaný Oktavián a ztišil hlas. „Revoluce nás doběhla. Všechny v mocnářství.“

Livius vytáhl z hromady na stole knihu.

„Rousseau, *Společenská smlouva*. Ano, znám, probírali jsme to v lóži... Jenže u nás v mocnářství je všechno jinak. Magnáti a vysoký klérus v Ostrihomi, Budíně i v Záhřebu si vysvětlují Rousseaua po svém. Smlouva mezi králem a suverénem, lidem, ano, rozumíte, bratře Livie, ano, všichni jsou pro společenskou smlouvu, pakt! Chtějí přimět nového panovníka, aby obnovil práva magnátů a vysokého kléru! Bohužel náš milostivý a nejlepší císař je mrtvý. Takže podle aristokratů je mrtvá i císařova svévole, jeho šestnáct tisíc dekretů a handbiletů. Celá jeho samovláda je v troskách.“

„No, ano. Josef II. za dvanáct let ani jednou nesvolal stavovský sněm. Nedal se korunovat.“

„Přezdívalo se mu kloboukový král, že, bratře Livie? Teď se všechno obrátilo proti nám. Chápete? Proti nám!“

„Ale co události ve Francii?“ vyhrabal z papírů na stole *Moniteur*. „Ústavodárné národní shromáždění stále zasedá, deklarace lidských a občanských práv se uvádí do praxe.“

Bratr Oktavián mávl rukou: „Deklarace práv občanů... sny filozofů schválené stovkami nadšenců v Paříži...“ Napil se vína. „*Všichni lidé jsou si od přírody rovní, svobodní a nezávislí a mají vrozená práva...*“ Ušklíbl se. „Francouzi ta vzletná slova opsali od Američanů z Virginské deklarace. Rovnost v Americe se deklaruje snadno, když v přistěhovaleckých osadách nejsou žádní šlechtici, ha ha.“

„Já bych taková zásadní prohlášení nepodceňoval. Vždyť pařížské ženy a ozbrojenci z venkova během několika říjnových dnů vyhnali královskou rodinu z Versailles! Král je fakticky zajatcem v centru Paříže. A deklaraci práv podepsal.“

Bratr Oktavián znervózněl. „Musíme být realisté. Nejsme v Paříži. Ve Vídni zemřel náš svrchovaný ochránce. Ten, který i vás jmenoval do úřadu. Před smrtí ho čeští a uherští magnáti donutili kapitulovat. Svolał stavovské sněmy, zřekl se většiny reforem...“

„Zbylo zrušení nevolnictví. Zůstal toleranční patent. Já jako...“

„Vím, bratře Livie, jste z vážené rodiny duchovních pastýřů evangeliků augsburského vyznání. Jenže právě proto vám hrozí...“

Bratr Livius se znovu napil, z lahve už dost ubylo, od Dunaje táhl noční chlad. „Otevřu asi slivovici, zahřejeme se.“

Hluk zvenčí zase zesílil. Ozval se zpěv.

„Ne! Ne! Nevěřím, že všechno skončilo.“ Podíval se na vysoká kachlová kamna v koutě. „Prudký oheň může pohasnout. Oheň v peci lze oživit několika větvičkami a rozdmýchat plamen. V Evropě se rozhořel požár. Podívejte, bratře Oktaviáne.“ Popadl francouzské noviny. „Čtěte!“

„Zrušili náboženské řehole... Všichni řeholníci a jeptišky, ta poblázněná ubožátka, jsou zbaveni řeholních slibů.“ Oktavián se rozesmál. „Náš mrtvý císař se přestěhoval do Paříže! Dělají všechno, co začalo u nás.“

„Dělají víc,“ vykřikl Livius. „Jen čtěte! Srazili katolickou církev na kolena. Všichni kněží jako občané Francie jsou nyní zaměstnanci státu. Veškerý majetek církve, kostely, kláštery, katedrály, školy, rezidence, paláce arcibiskupů, biskupů... a...“ sotva popadal dech,

„a ty nespočetné tisíce jiter půdy, na kterých robotují statisíce... miliony sedláků, to vše je dnes majetkem národa, Francie. To je... to je...“ Nadechl se. „A my máme být pesimisté? Takový požár se nedá uhasit, přeskočí i k nám, bratře Oktaviáne!“

Bratr Oktavián bouchl do stolu, sklenky a kalíšky se zatřásly.

„Přestaňte, pane!“ rozhlédl se. „Uvědomujete si, kde jsme? Vukovar není Paříž. Dovedete si představit, že naši sedláčci, vyplašení, zdrcení loňskou zimou, rozhádání katoličtí Chorvaté, pravoslavní Srbové, vaši luteránští Slováčci, rozzlobení Maďaři, Valaši, všichni se vrhnou do kostelů, klášterů, na zámky? Ano, zničí, rozdrtí, rozkradou, podpálí vše, co jim přijde pod ruku. Jenže nakonec se pohádají, pobodají, navzájem se pozabíjejí... Neumějí vládnout. Och, ne, bratře Livie, změna bude a přijde, ale nepůjde o revoluci. Všechno bude pod kontrolou. V našem bratrstvu máme své plány, všechno bude racionální. Rozum, bratře Livie! Nezapomeňte, co jsme si slíbili na zasedání ve Varaždíně!“

Polekaný Livius pocítil slabost na hrudi, tváře mu žhnuly. Přidržel se stolu a pak klesl do židle. Toužil po tichu, aby si mohl všechno promyslet. Ticho trvalo jen zlomek vteřiny, přelet ospalé mouchy. Znovu se ozval hluk ze zámečku hraběte Eltze.

Šlechtic Oktavián zvedl pravici a se skleničkou v ruce ukázal k zámku. Do hluku zazněla od Dunaje siréna pozdní lodi. Livius se otrásl. Hrozí snad smrtelné nebezpečí?

„Opravdu nerozumíte? Velmistr mi přikázal, abych vás varoval! Odešel jsem od nich, všichni jsou rozkurázení. Jimi nenáviděný kloboukový král dodýchal. Není již tyrana. A oni vítězí! V Záhřebu se sejde stavovský sněm, obnoví Království Chorvatska, Slovinska a Dalmácie, postupně zruší všechna Josefova nařízení.“ Bratr Livius chtěl hosta přerušit, ale ten se nedal. „Nechápete? Jste excelentní právník. Před lety císař Josef vzal župám samosprávu, vytvořil větší distrikty, do čela každého dosadil královského komisaře. Jmenoval své úředníky. Poprvé i nešlechtice. Jenže nic z toho už neplatí!“ Za okny pořád hulákání, bubny a zpěv. Oktavián se posměšně

obrátil na Livia. „Slyšíte je? Všichni v zámečku jsou rozjaření, slaví. Kouř z nádvoří byl cítit až sem. Sluhové pálí císařské vlajky a my, osvícení pánové, radostně tancujeme kolem ohně. Josefinismus je mrtvý, milý bratře Livie! Od této chvíle budou znovu vládnout župní shromáždění, na stolce se vrátí dědiční župani, vysoká šlechta, biskupové. A podžupany bude volit župní shromáždění.“ Zmlkl. Venku blýskl opožděný ohňostroj.

„Čili já, bratře Oktaviáne, já už...“

„Přesně tak, bratře Livie. Vás do úřadu jmenoval císař Josef. Udělal to prý protiprávně, porušil ústavu Uher, Chorvatska, Slavonie.“

„Mohu se však jako kandidát ucházet na župním shromáždění...“

Bratr Oktavián se rozesmál a sám si nalil další skleničku.

„Ucházet? To nemyslíte vážně! Podle starých předpisů lze do funkce podžupana zvolit pouze spolehlivého kandidáta a to je šlechtic římskokatolického či řeckokatolického vyznání. Amen.“

Livius sklonil hlavu.

„Samozřejmě, jsem hlupák, promiňte. Ovšem nesplňuji ani další zásadní podmínku a tou je nobilitas. Kde bych vzal armáles s královským podpisem?“ Olejová lampa na stole dohasínala, nepomohlo ani přitažení šroubu na knotu. „Nešlechtic, nekatolík!“ Nuceně se rozesmál. Šlechtic pod krycím jménem Oktavián se naklonil nad stůl.

„Jste nejen vzdělaný muž z advokátního stavu, ale jste i snilek, bratře Livie. V našich utajených společenstvích hlásáme a prosazujeme rovnost lidí. To nás nezavazuje povinnosti udělat vše, abychom postoupili na společenském žebříčku co nejvýše. Abychom pomohli ostatním. Zapomněl jste na své humánní poslání? Váš vznešený ochránce bratr Szécsenyi, náměstek chorvatského bána, vám chtěl před lety zajistit nižší šlechtictví.“ Odmlčel se, čekal na reakci hostitele, ale marně. „Neměl jste zájem. Nyní vám nezbyvá nic jiného než co nejrychleji odejít! Někam do bezpečí. Jste z Horních Uher. Tady na jihu riskujete!“

Bratr Livius se kousl do rtu, tvář mu plála, možná znovu dostal horečku.

„Pane... já... o Vánocích jsem sotva přežil těžký zápal plic. Utekl jsem hrobníkovi z lopaty, jak říká můj zahradník. A ještě předtím...“

„Vím, slyšel jsem. Při porodu vám umřela manželka i dítě. Osamělost je strašná, milý bratře, opravdu je mi to líto.“ Pohlédl oknem k zámku hraběte Eltze. „Musím se vrátit mezi ně. Abych nevzbudil pozornost. Stále mě však znepokojuje vaše důvěřivost. Poslechněte radu spolubratrů!“

„Co když existuje i jiná cesta? Po celém mocnářství stavovské sněmy. Nemůžeme zalézt pod stůl. Musíme být tam, kde se bude rozhodovat. Ano, vím, vím, stavovský sněm není národní shromáždění v Tuilerích v Paříži. Revoluce ve Francii dala voličské právo milionům lidí. Uherský či chorvatský sněm představuje jen zlomek obyvatelstva.“ Nervózně hledal na stole svůj rukopis. „V Uhrách je čtyřicet tisíc šlechticů a téměř pět milionů nešlechticů. Jedni mají právo na postavení, druzí musejí čekat na rozkazy. Těch pět milionů jsou vlastně otroci bez majetku, naše ústava z nich dělá přirozené nepřátele. Dnes je tomu tak.“ Nadechl se. „A kdybychom změnilí složení sněmů? Kdyby v nich získali vliv i měšťané, řemeslníci, rolníci? Hodně o tom přemýšlím a nejsem sám. Kolem nás je mnoho lidí, co mají plán, jak věci změnit. A neutíkat.“

Chorvatský šlechtic pod jménem bratr Oktavián najednou ztratil trpělivost.

„Máte pravdu, ale teď... sníte s otevřenýma očima. Dost snění, bratříčku! V noci je třeba spát nebo... nebo se milovat. Ano. Noci beze spánku jsou plné nástrah mysli.“ Naklonil se k Liviovi: „Zastavil jsem se ve Varaždíně. Přijíždím ze Záhřebu. Nezapomeňte, že chorvatský *Sobor* už zasedá. Magnáti, nejvyšší aristokraté se znovu chopili moci! Diktují si na sněmu, odmítají příkazy z Vídně. Chápete? A docela důvěrně vám prozradím: chorvatský bán Balassa, náš věrný přítel, oblíbenec císaře Josefa, je pryč... Rozumíte? V noci uprchl ze Záhřebu! Bojí se o svůj život! Utekl do Vídně.“

„Místokrál utekl? Neuvěřitelné!“

„Utekl do Vídně, jenže náš Josef je mrtvý.“ Nadechl se a zachrap-
těl: „Takže kdo vás ochrání, vzácný bratře Livie? Kdo?“

Urovnal skleničky a pohárky na stole, postavil se, přitáhl si plášť
a připnul si opasek se šavlí. Nepochybně odchází. Bratr Livius se za
ním šoural ke dveřím jako ve snách, tváře mu hořely.

Chorvat se obrátil: „Poslední zpráva. Nejdůvěrnější. Od velmis-
tra Rozumu v Záhřebu.“ Začal šeptat. Oba na sebe dýchali, jejich
alkoholové šiky mezi sebou marně bojovaly. „Dvanáctého března
v půl deváté večer dorazil do Vídně toskánský velkovévoda, náš
nový panovník, příští císař a král Leopold II. Jeho první kroky ne-
věstí nic dobrého. Českým stavům vrátil ztracené výsady. Svolal
stavovské sněmy v Uhrách a Sedmihradsku. Mám pokračovat?“

Livius zůstal sám. Slyšel klapot šlechtických holínek v podcho-
du župního domu, zahradník Demák poslušně otevřel těžká vrata.
Panty zakvílely. Hluk na ulici utichl. Noc umožnila rozradostněnou
aristokracii, vojáky i srbské uprchlíky.

Vlny Dunaje pod Vodní věží vytrvale šplouchají o břeh, čas ne-
úprosně běží. Kolik času mám do svítání? Co si sbalím na útěk?